

መጥባሕቲ። ሉፕክቶሚን ማስተክቶሚን።

መብዛሕትኤንናይ ጡብ ካንሰር ዘለዎን ደቅዊ እንስትዮ ናይ መጥባሕቲ ሕክምና ይግበረለን እዩ። መጥባሕቲ ብዝተኻእለ መብዛሕትኡ ንቲ ካንሰር ይኣልዮ ኣቲ ዓይነት መጥባሕቲ ምስኩነታት ናይቲ ሕሙም ኣዩ ዝካየድ ብዓይነት ዝዚፍን ምስፍሕፋሕን ናይቲ ሕበጥ ወይድማ ጥረ። እቲ ዝካየድ መጥባሕቲ ውሳኔ ድማ ዝካየድ ብሓኪምኩን ብናይ ባዕልኸን ውሳኔ መሰረት እዩ ዝካየድ።

ልሙድ እዩ መብዛሕትኡም ሕሙማት ብካልእ ሓኪም ዳግመ ምርመራ ክገብሩ ቅድሚ መጥባሕቲ።

ነቶም ዝካየዱ ዓይነታት መጥባሕቲ ዝተፈላልዩ ኣሰማት መግለጽን ኣለዎም። ኮይኑ ግን እቶም ቀንዲ ፍሉጣት ኣዞም ዝሰዕቡ ክልተ ዓይነት ኣዮም።

- **ሉምፕክቶሚ:** እዚ ዓይነት መጥባሕቲ እዚ ነቲ ጥረን ኣኣብ ከባቢኡን ዝርከብ ቲሹ ይኣሊ ኩላ እታ ጡብ ብሙሉኣ ኣይሰዳን እዩ እዚ ዓይነት መጥባሕቲ ቅርጺ ናይ ጡብ ኣይቅይርን እዩ ቅርጺ ጡብ ዝትርፍ መጥባሕቲ ብዝብል ስያሜ ድማ ይጽዋዕ።

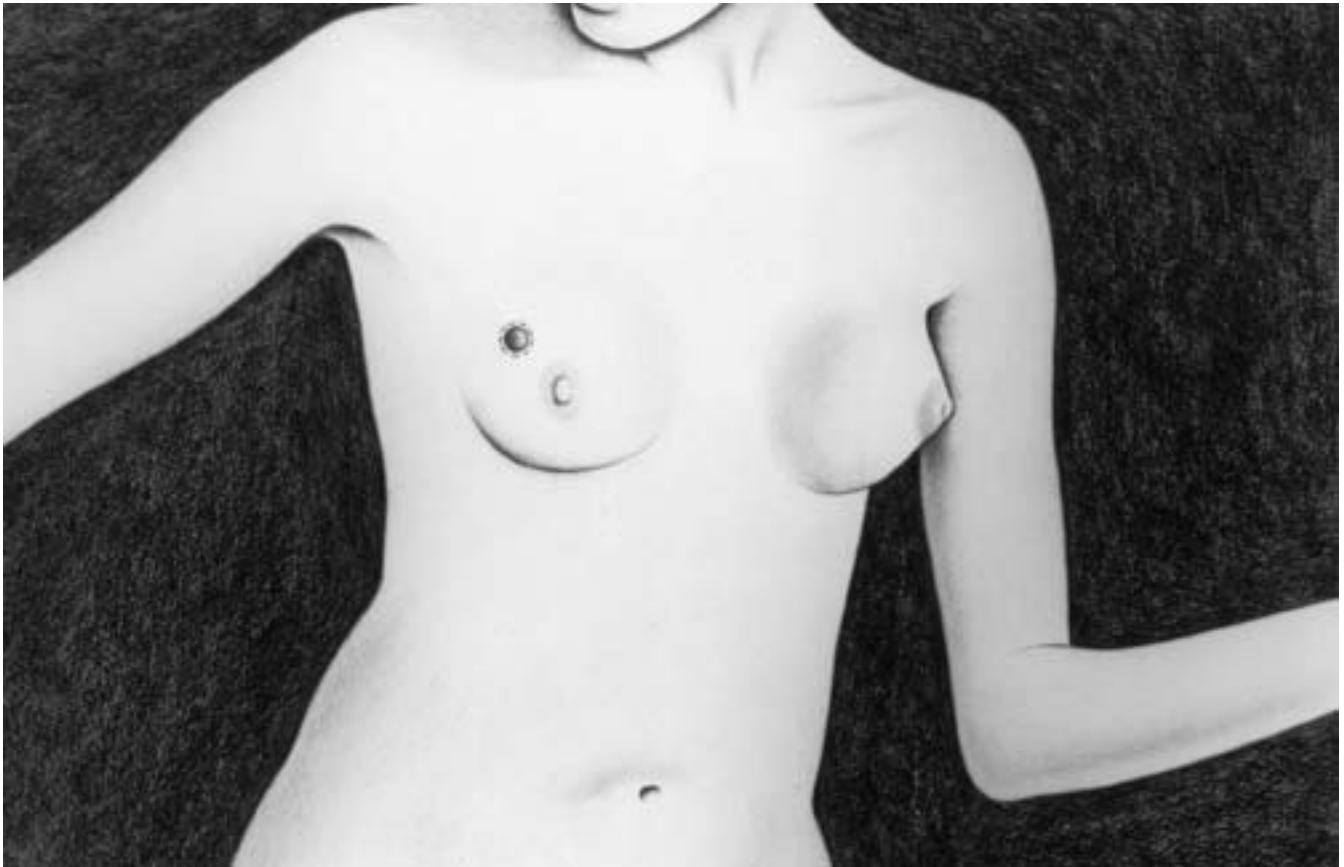

Image Source: National Cancer Institute; Donald Gates, Artist

➤ **ማስከቶሚ:** እዚ መጥባሕቲ እዚ ብሙሉእ ኣካል ጡብ ብመጥባሕቲ ዝኣለ እዩ ድሕሪ ኣዚ መጥባሕቲ ኣዚ እቲ ጡብ ዳግመ ጽገና ይግበረሉ ኣብ መብዛሕትኡ መጥባሕቲ ብመሰረት ምርጫ እታ መጥባሕቲ ዝተገብረላ ሰብ ድልዩት ይካየድ።

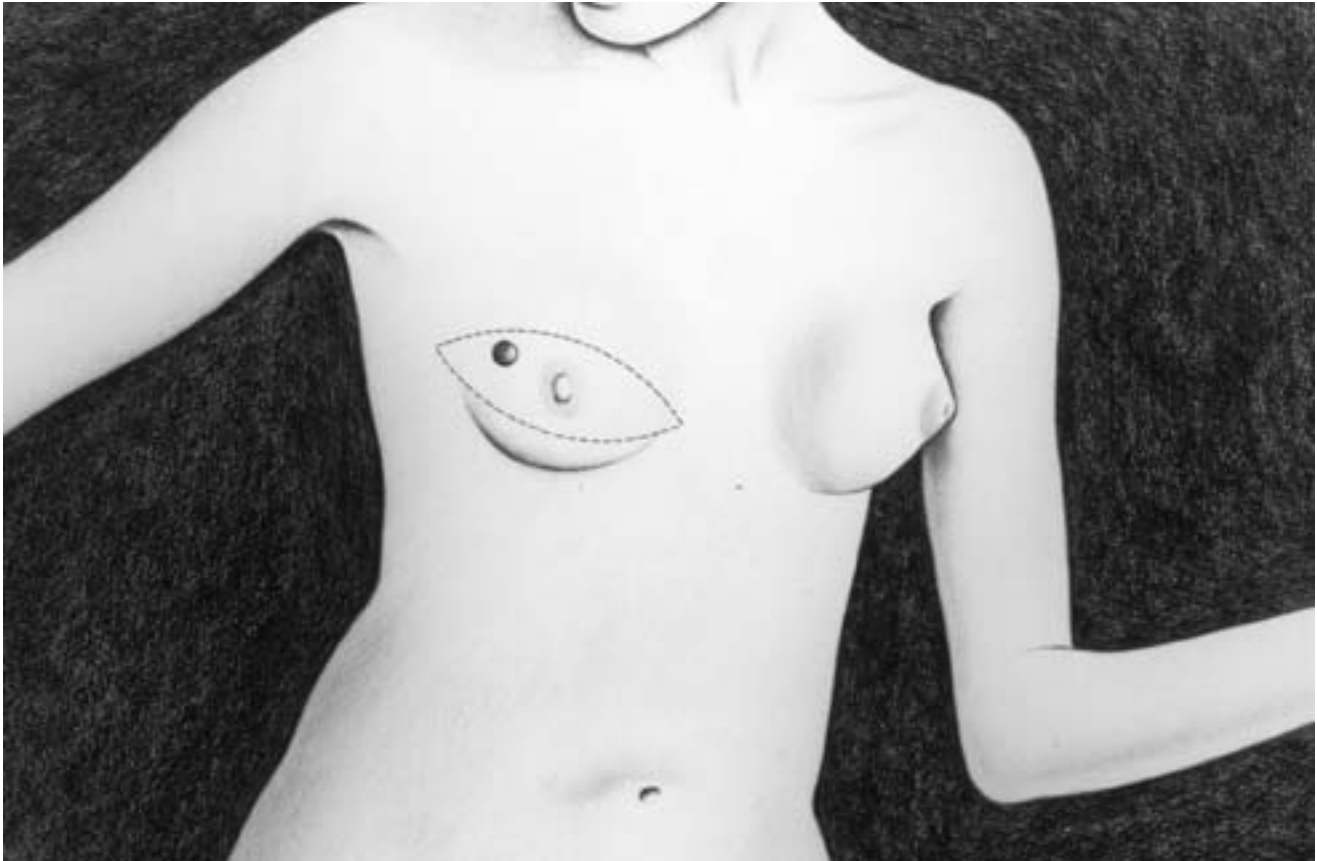

Image Source: National Cancer Institute; Donald Gates, Artist

ናይ ላምፕክቶምን ማስከቶምን ሕክምናዊ መጥባሕቲ ኣብ ካየደሉ ጊዜ ጽቅታት ብፍሉይ ተቐሪጾም ይእለዩ። ድሕሪ መጥባሕቲ ካልኣት ዓይነት ሕክምናታት ይእዘዙ ክምህርሞናል ተራፒ ወይድማ ከሞተራፒ ኣቲ ካንሰር ኣብ ካልእ ክፋል ሰውነት መታን ከየሰፋሕፍሕ።

ዓቢ ካንሰር ወይ ኣጸቢቕ ዘሰፋሕፍሕ ካንሰር መብዛሕትኡ ጊዜ ብማስከቶሚ መጥባሕቲ ይፍወስን ይእለን። ክምኡ-ውን ሓድ ሓድ ጊዜ ዓቢ ወይድማ ብጣዕሚ ዘሰፋሕፍሕ ካንሰር ብላምፕክቶሚ ይእለን ይፍወስን እቲ ከሞተራፒ ነቲ ካንሰር ምስዘኖቕቕን ዝጭብጦን ይገበር ቕድሚ መጥባሕቲ። ንእሽቶይ ናይ ጡብ ካንሰር(4 ሰንቲሚተር ወይ ትሕቲኡ) መብዛሕትኡ ጊዜ ብዕወት ኣገባብ ብማስከቶሚ ወይድማ ሉምፕክቶሚ ራዲዮሽን ብሓባር ኣጣሚርካ ብምክያድ ክግበር ይከኣል።

ኣብዞም ክልተ ዓይነት መጥባሕቲ እዚ እም ጠቕምን ጉድኣትን ክህሉ ይኸእል ንምሳሌ ላምፕክቶሚ ነቲ ናይ ጡብ ተፍጥሮኣዊ ቅርጺ ክዕቕብ ይኸእል ይኸውን ግን ናይ ሹዱሽተ ወይድማ ሸውዓተ ሳምንታት ዕለታዊ ናይ ራዲዮሽን ሕክምና ከካየድ ይግባእ ድሕሪ ወርሒ እቲ መጣሕቲ ድሕሪ ምክያድ። ማስከቶሚ እቲ ኣብቲ ካንሰር እተረኸቦ ጡብ ካንሰር ክምዘይምለስ ክቕንስ ይኸእል ይኸውን። ኮይኑ ግን እታ ዝሓመመት ሰብ ድሕሪ እቲ ዝተገብረላ ናይ ማስከቶሚ ጡብ ምእላይ መጥባሕቲ ዳግመ ምህናጽ ናይ(ሰብ ዝሰርሖ ጡብ) ክግበረላ ክትመርጽ ትኸእል።

ሓድ ሓድ ሕመማት ንእሽቶይ ናይ ጡብ ካንሰር ዝሓዘን ምርጫ ናይ ላምፕክቶሚ ክገብራ ምርጫ ክህልወን ይካል ይኸውን ግን ማስከቶሚ ክግበረለን ይደልዎ ይኸኑ ብመሰረት ውልቃዊ ድልየተን። ብዛዕባ ዘቕርብልኩን ምርጫን ጠቕምን ጉድኣትን ናይ ክልቲኡ ዓይነት መጥባሕቲ ምስ ሓኪምኩን ከትማኸራ ትኸእላ። ንገልጹን ደቂ ኣንስትዮ ጡብን ኸዕቕባ እድላዬ ኮይኑ ይረኽብኡ ንግልጹን ደማ እጥባተን ክዕቕባ ድልየት የበለን ካልኣት ጉዳያት ማለት ግዜን ጎረቤትን ራድዮሽንን ክምእውን ስክፍታ እቲ ካንሰር ኣብ ካልእ ክፋል ናይጡብን መርበብ ክምእንደገና ከይምልሰን።

ሓድ ሓድ እዋን ድሕሪ ናይ ላምፕክቶሚ ሓኪም ካልእ ተወሳኺ መጥባሕቲ ክእዝዝ ይኸእል ይኸውን (ረኤክሲሽን ዝበሃል) እቲ መጥባሕቲ ክምእንደገና ኣብቲ ናይ ቅድም ላምፕክቶሚ መጥባሕቲ እተገብረሉ ክፋል ናይ ጡብ ብምግባር ቲሹ መርበብ ነቲ ሕብጥ ከቢብዎ ዝክበረ ንምቕንጣብ መጥባሕቲ የካይድ።እቲ ናይ መጥባሕቲ ክኢላ ሓኪም ነዚ መጥባሕቲ እዚ ዘካይዶ ኣብቲ ከባቢ ናይ ቲሹ ናይ ካንሰር ሞያታትት ሰልሰ ምስዝርከቡ እዩ እብቲ ናይ ቕዳማይ ዝተገብረ መጥባሕቲ ከባቢ ኣብ ዝርከቡ ቲሹስ። እብቲ ናይ ቅድም ሕብጥ ጥሪ ኣከባቢ ዝነበሩ ካብ ካንሰር ነጻ ዝኾኑቲሹስ ምእላይ ብጣዕሚ ኣድላዬ እዩ ኩሉ እቲ ካንሰር ክምዝእል ንምግባር ሓኪምኪ ነዚ መጥባሕቲ እዚ ምጽራይ ደረት (ክለሪንግ ዘማርጂን) ይሰምዮ እዚ ልሙድ መስርሕ እዩ።

ኣብቲ ናይ መጀመርያ ፊተን ክለር ማርጂን መስርሕ ዕዉት ምስዘይከውን ክምእንደገና ንኻልኣይ ሳልሳይ ግዜ ደጊሞም የካይድዎ።እቲ ክለር ማርጂን ክረኽቡ ምስዘይካ ኣሉማስከቶሚ ምግባር ይምረጽ።ሓድ ሓድ ግዜ እቲ ናይ ናይ ጡብ ካንሰር ምስፍሕፋሕ ምቁጽጸር ብጣዕሚ ኣይኸኣልን ኣዩ እቲ እንኮ ምርጫ ናይ ማስከቶሚ መጥባሕቲ ምግባር ጥራይ እዩ እቲ ሕማም ክእለ ዝኸእል።

ምሉእ ላምፕክቶሚ።

እታ ሕምምቲ መድሃኒት ይእዘዘላ ቋንዛን ጭንቀትን መታን ክከላኸለላ እቲ ናይ ጡብ ቦታ ቁጽሪ ይጸሓፈሉ እታ ሕምምቲ ብንቕሕታ ከይደቀሰት እንከላ ንጭንቀታን ቃንዝኣን ንምዕጋስ ምድሃኒት ከምትወስድ ይገበር ወ ይደማ ክምትድቅስ ዝሕግዝ መድሃኒት ይወሃባ ኣብ ግዜ መጥባሕቲ ቃንዛ መታን ከይሰምዓ።እቲ ናይ መጥባሕቲ ክኢላ ሓኪም ንእሽቶ ቦታታይጭንድሕ ኣብ ከባቢ እቲ ጥሪ ወይ ደማ ሕብጥ ነታ ጥሪ ጠቢሑ የውጽኦ ምስ ቁሩብ ኣኸቢብዎ ዝክበረ ቲሹን እዚ ናይ ላምፕክቶሚ መጥባሕቲ ዝተገበረለን ሕመማት ሓድ ወይደማ ክልተ ለይቲ ጥራይ እየን ኣብ ሆስፒታል ዝድቕላ።

ድሕሪ ላምፕክቶሚ ስዒቦም ዝመጹ ጎድናዊ ሳዕቤናት

ግዝያዊ ሕብጥ ናይ ጡብ ምትራር ጡብ ብምኸንያት በሰላ መርበብ ቲሹ ኣብቲ ቁስሊ ዝተጻጸው ፈሳሲ።ድሕሪ ራድዮሽን ክኸተሉ ዝኸእሉ ጎድናዊ ሳዕቤናት ደማ ድኻም ናይ ቆርባት ምሕካኽ ወይ ምቕያሕ ኣብ ከባቢ ራድዮሽን ዝተኻየደሉ ኣካል እዞም ጎድናዊ ሳዕቤናት ግዝያዊ እዮም።መብዛሕትኤን ደቂ ኣንስትዮ ልሙድ ንጥፈታተን ከካይዳ ይኸእላ ኣየን ድሕሪ ክልተ ሰሙን ምሉእ ናይ ምሕዋይን እቲ በቁስሊ ክሓውን ድሕሪ እዋርሕ ምውሳድን ክኸውን ይኸእል እቲ መጨረሻ ንቡር ቅርጺ ናይ ጡብ ክምለሰ ብዝቀልጠፈ ግዜ ክኸውን ኣይካልን እዩ።

ንማስከቶሚ።

እታ ሕምምቲ ንክትድቕስ ዝሕግዝ መድሃኒት ይወሃባ ኣብ ግዜ መጥባሕቲ እቲ ማስከቶሚ ካብ ትሸትሽ ናይ ኢድ ዝውሰድ ጽቕ ኮይኑ ካብ 2-3 ሰዓታት ኣቢሉ ይወስድ።ናይታ ሕምምቲ ሰብ ትርግታ ልብን ጸቕጢ ደም ደማ እቶም ሓካይም ይከታተልዎ ኣብ ግዜ መጥባሕቲ። ኣቲ ናይ መጥባሕቲ ክኢላ ሓኪም ኣብቲ ግዳማዊ

ወሰን ናይ ጡብ ኣብቲ ሕቡጥ ዝቐረበ መጥባሕቲ የካይድ። መብዛሕትኡ እቲ ቐርባት ኣይትንክርን ኣዩ እቲ ናይ ጡብ ጫፍውን ይሓድኑ ኮይኑ ግን ነቶም ጸባ ዝሕዙ ጥህዮታት ናብ ናይ ጫፍ ጡብ ዘምርሑ ግን ብመጥባሕቲ ይኣልዮም። እቶም ቲሹብ ትሕቲ ቐርባት ዝርከቡ ቀስ ኢሉ ይኣልዮም ናይ ብላሕቲክ ሻምብቐ መትኒ ኣብቲ ቦታ የቐምጥ ፈሳሲን ደምን ከልግስ ኣብ ግዜ እቲ ቁሰሊ ዝሓወየሉ ግዜ እቲ ናይ ፕላስቲክ ሻምብቐ መትኒ ኣብ ውሽጢ ክልተ ሰሙን ይለግስ እቲ ቐርባት ብጥንቃቄ ብጋንሺ መትሓዝን ይዕጸ ድሕሪ ሰሙን ድማ ይለግስ። ባንድጅ ነቲ መጥባሕቲ ኣተገብረሉ ቦታ ይሸፍን መብዛሕትኡ ግዜ በሰላ መስመር ይሓድግ ድሕሪ ምሕዋዩ። ናይ ማስከቶሚ ሕሙማት መብዛሕትኡ ግዜ ካብ ሓደ ክሳብ ሰልስተ መጻልቲ ወይ ድማ ልዕሊኡ ኣብ ሆስፒታል ይድቕሳ። እታ ሕምምቲ ንሓደ ሰሙን ትድቕስ እቲ ጸገና ክምዝድላ ምስዘይኸይድ ማለት እቲ ቲሹ ካብ ካልእ ክፋል ሰውነት ተቐንጢቡ ዝለገበ ምስዝኸውን።

ድህሪ ማስከቶሚ ስዒቦም ዝመጹ ጎድናዊ ሳዕቤናት።

ደም ኣብቲ ቁሰሊ ምስ ዝጻቐር ጸሩይ ፈሳሲ ኣብቲ ቁሰሊ ምስዝጻቐርን፣ ግዝያውን ቀጻሊ ጸገም ምንቅስቃስ ኢድን መንኲብን ክሰዕብ ይኸእል። ኣብቲ ጡብ ዝነበሮ ቦታ ደንዚዞ ይተርፍ ድሕሪ ማስከቶሚ መብዛሕትኡን ደቂ ኣንስትዮ ኣብቲ ጡብ ዝነበሮ ቦታ ቃንዛ ይስምዔን ወላውን እቲ ጡብ ብመጥባሕቲ ይትኣለ። እተን ሕሙማት እቲ ዝስምዔን ዓይነት ቃንዛ ንሓኪመን ክሕብራ ይግባእ መታን ነቲ ቃንዛ ዘህድእ መድሃኒት ክእዝዘለን።

ናይ ማስከቶሚ መጥባሕቲ ዘካየዳ ሓድ ሓደ ደቂ ኣንስትዮ ናይ ጡብ ዳግመ ጸገና ክግበረለን ይደልዩ። ዝተፈላለዩ ናይ ዳግመ ጸገና ዓይነታት ኣለዉ ናይ ዳግመ ጸገና ጡብ ምድላው። ብዛዕባ ዘሎክን ዓይነት ምርጫታት ቅድሚ መጥባሕቲ ንሓኪምክን ተማኸራ። ሓድ ሓደ ግዜ ናይ ጡብ ዳግመ ጸገና ኣብ ዝካየደሉ እዋን ብቐልጠፍ ድሕሪ መጥባሕቲ ከምዝካየድ ሓኪም ይእዝዝ ይኸውን ድሕሪ ናይ ማስከቶሚ መጥባሕቲ። ሓድ ሓድ ግዜ ድማ ድሕሪ ንውሕ ዝበለ ግዜ ክካየድ ይእዝዝ ይኸውን። ገሊኡን ደቂ ኣንስትዮ ናይ ጡብ ዳግመ ጸገና ክግበረለን ይደልዩ ይኸና ገሊኡን ድማ ዝኸነ ነገር ክገብራ ኣይደልዩን ወይድማ ናይ ጡብ ምቕናስ ዳግመ ጸገና ክገብራ ይደልዩ ናይታ ጥዕቲ ጡብ ወይድማ “ፕሮስተሲስ” እዚ ሰብ ዝሰርሖ ዓይነት ጡብ ኮይኑ ኣብ ዓይነቱ ፍሉይ ዝኸነ መትሓዚ ጡብ ረጅብቶ ወይ ምሓንበሲ ናይ ውሽጢ ቐምሽ ዝስኳዕ ኮይኑ ቐርጺ ናይ ጡብ ንኸመስል ዝተሰርሖ ኣዩ።

ጽቅታት ወይድማ ሊምፍ ኖድስ ኣብ ግዜ መጥባሕቲ ተኣልዮም ምስዝኸኑ ኣብቲ ናይ ላዕለዎ ወገን ናይ ኢድ ቐርባት ምድንዛዝ ክሰዕቡ ይኸእሉ ኣዮም። ስለዚ እታ መጥባሕቲ እተካየደላ ንል ኣንስተይቲ ድሕሪ መጥባሕቲ ንኢዳ ዕረፍቲ ክትገብር ይግባእ ክምኡውን ልዕሊ ልባ ንውሑዳት ሰዓታት ኢዳ ከተዕርፍ ኣለዎ መታን እታ ኢድ ሕቡጥ ከይተኸትል። እታ ሕምምቲ ብርቱዕ ናይ ሰውነት ምንቅስቃስ ካብ ምዝውታር ክትቁጠብ ይግባእ እቲ ቁሰሊ ኣኣብ ዝሓወየሉ ግዜ መታን ከይገዳእ።